

N:o 2.

Ank. till Riksd. kansli den 23 februari 1897, kl. 3 e. m.

Memorial, angående verkställd granskning af riksbankens styrelse och förvaltning.

Till följd af den bankoutskottets enligt § 4 i dess instruktion åliggande skyldighet att undersöka och granska riksbankens tillstånd samt huru densamma styrd och förvaltda blifvit, har utskottet tagit kännedom af *dels* fullmäktiges allmänna och särskilda protokoll för tiden från och med den 15 januari 1896, intill hvilken dag ansvarsfrihet blifvit fullmäktige för deras i protokollen antecknade beslut och åtgärder beviljad, och till innevarande riksdags början, *dels* af de af vederbörande revisorer afgifna berättelser rörande verkställd granskning af riksbankens såväl hufvudkontors som de särskilda afdelningskontorens i Göteborg, Malmö, Falun, Hernösand, Jönköping, Kalmar, Karlstad, Luleå, Vexjö, Visby, Örebro och Östersund förvaltning under år 1895, *dels* ock af fullmäktiges med utskottets memorial n:o 1 till Riksdagen öfverlemnade berättelse angående riksbankens tillstånd, rörelse och förvaltning under år 1896, äfvensom af de utaf styrelserna för riksbankens i verksamhet varande afdelningskontor i afseende å dessa kontors förvaltning under samma år lemnade särskilda redogörelser; och får utskottet efter nu fulländad granskning härmed, jemlikt föreskrift i ofvanberörda instruktion, till Riksdagen i ämnet afgifva berättelse.

Härvid tillåter sig utskottet i fråga om metalliska kassans ställning, sedelutgifningen, in- och utlåningsrörelsen äfvensom öfrig verksamhet vid riksbankens hufvud- och afdelningskontor samt vid Tumba

Bih. till Riksd. Prot. 1897. 6 Saml. 1 Afd. 2 Häft. (N:o 2.)

pappersbruk hänvisa till de sifferuppgifter, som återfinnas i de berättelser, som afgifvits af Riksdagens revisorer och riksbankens fullmäktige liksom i utskottets förut till Riksdagen aflåtna memorial n:o 1.

*Fullmäktiges
yttranden
med anledning
af uttalanden i
Riksdagens
revisorer
berättelser.*

Med anledning af åtskilliga uttalanden, som blifvit gjorda af Riksdagens revisorer i deras den 30 november 1896 afgifna berättelse angående riksbanken, hvilken berättelse blifvit till Riksdagens ledamöter utdelad och till hvilken utskottet alltså kan hänvisa, har utskottet begärt och erhållit yttrande från bankofullmäktige samt får här nedan i korthet redogöra för berörda yttrande i sådana af de af revisorerna omförmälda ärenden, hvilka synts utskottet böra till särskildt omnämmande föranleda.

Sedan revisorerna (se sid. 10 i den tryckta revisionsberättelsen) fäst uppmärksamhet derå, att kostnaderna för de åt afdelningskontoren i orterna anskaffade egna byggnader, der, såsom i regel vore fallet, dessa byggnader icke på ett år hunne fullbordas, för hvarje år affördes på vinst- och förlusträkningar och således icke år efter år balanserades i räkenskaperna, utan i dessa först då upptoges, när efter färdigbyggnandet taxeringsvärde blifvit åsatt, hafva fullmäktige i sitt nyssberörda yttrande anfört, att det syntes dem riktigast, att det under löpande år för den ena eller andra fastigheten bestridda utgiftsbeloppet icke finge balanseras till nästa år och sålunda ingå såsom en fordran, för hvilken i sjelfva verket ej annan valuta funnes än den, som innefattades i fastigheten, hvilket värde åter ej inginge i riksbankens kapital. Det mål, som revisorerna velat vinna i fråga om sammanförandet af totalkostnaden för hvarje byggnad, kunde deremot uppnås på ett annat sätt, och då fullmäktige i likhet med revisorerna vore öfvertygade om önskvärdheten af hvad sålunda afsetts, hade fullmäktige beslutit upprätta en liggare, der hvarje fastighet af nu ifrågavarande slag finge sitt särskilda kontö, i hvilket ur räkenskaperna för hvarje år infördes, hvad till byggnaden för året utgått.

Beträffande revisorernas i sammanhang med deras uttalande om bokföringen af förenämnda byggnadskostnader gjorda anmärkning, att, då samma kostnader icke påföras vederbörande afdelningskontor, utan riksbanken i sin helhet, de kontor, som hade egen byggnad, kunde i fråga om sina förvaltningsutgifter visa en fördelaktigare ställning än de kontor, hvilka hade att erlægga hyra för sina lokaler, hafva full-

mäktige framhållit, att förhållandet visserligen vore sådant, som revisorerna angifvit, men att, om man i detta fall och intill dess, såsom väl förr eller senare komme att ske, alla kontor försetts med egna hus, ville beräkna det ena kontorets vinst i förhållande till det andras så, att frånvaron af hyreskostnad ej invercade, sådant kunde ske utan att särskild åtgärd därför behöfde beslutas.

I revisionsberättelsen (sid. 11) har vidare införts ett uttalande af revisorerna, som går ut derpå, att värdet af riksbankens fastigheter, som nu upptagas inom linien, borde inberäknas i riksbankens s. k. reserverade medel och således inräknas bland bankens säkra tillgångar. Härom hafva fullmäktige yttrat, att, såsom revisorerna erinrat, redan 1830 års banklag förbjuder att inberäkna värdet af riksbankens fastigheter i bankens grund- eller reservfonder. Något dylikt förbud vore väl icke meddeladt i afseende å »befintliga, till framtida förfogade reserverade medel», men då enligt lagens föreskrift eventuella förluster i främsta rummet skulle ersättas af ifrågavarande medel, finge väl deraf anses följa, att bland de reserverade medlen endast skulle ingå sådana tillgångar, som vid behof verkligt kunde realiserats för sådant ändamål. Af lätt insedda skäl hade de bankens fastigheter, i hvilka banken drifver sin rörelse och som för denna äro oundgängliga, icke ansetts tillhöra detta slag af tillgångar, och följaktligen hade de under lång tid icke alls uppförts bland riksbankens tillgångar. Först år 1885 hade i anledning af en erinran från riksbankens revisorer af år 1884 den af bankoutskottet godkända åtgärden vidtagits att uppföra fastigheternas taxeringsvärden, men inom linien, så att de icke ingått i riksbankens kapital, och sålunda hade allt sedan förfarits. Det vore visserligen obestridligt, att, genom inköp eller nybyggnad af allt flera fastigheter för bedrifvande af riksbankens afdelningskontors verksamhet, det egendomsvärde, som sålunda tillhörde riksbanken, men icke uppfördes bland dess kapitaltillgångar, numera kunde anses ganska betydande och efter all sannolikhet komme att ytterligare i framtiden ökas, men hänsyn härtill borde icke föranleda någon ändring i det, enligt fullmäktiges åsigt, sunda bokföringssätt, som ej inräknade värdet af de bankens fastigheter, hvilka vore oskiljaktiga från riksbankens verksamhet och icke vore för annat ändamål tillgängliga, så länge denna verksamhet fortfore, uti de bankens effektiva tillgångar, som utgjorde dess verkliga rörelsemedel och garantera dess förbindelser. Fullmäktige kunde följaktligen icke tillstyrka någon åtgärd med anledning af hvad revisorerna i ifrågavarande hänseende föreslagit.

Med anledning af hvad i revisionsberättelsen (§ 54) samt i en till densamma fogad reservation i fråga om viddagna åtgärder för beredande af lokaler åt de båda afdelningskontor, det ena i Linköping och det andra i Mariestad, som under innevarande år skola börja sin verksamhet, hafva fullmäktige, hvad särskildt angår kontoret i Mariestad, meddelat, bland annat, att fullmäktige afvaktade meddelande från Mariestadskontorets styrelse i fråga om yppad utsigt att för skäligt pris erhålla en för bebyggande lämplig tomt, hvarom, i fall förhållandena dertill föranledde, framställning i sådant fall redan vid innevarande års riksdag kunde komma att af fullmäktige göras.

För den närmaste framtiden är Mariestadskontorets behof af en lokal, hvilken såsom provisorisk torde vara fullt lämplig, tryggadt genom ett med Kongl. Maj:ts medgifvande träffadt aftal om förhyrande af landtränteribyggnaden vid Marieholm, ett aftal, som visserligen endast skulle omfatta tiden, intill dess under år 1898 en påtänkt lokal i Mariestads sparbanks blifvande hus kunde få tillträdas, men hvilket aftal dock sannolikt, i fall sådant visar sig nödvändigt, kan få förlängas, intill dess stadigvarande lokal kan erhållas.

Öfriga af revisorerna gjorda uttalanden, öfver hvilka fullmäktige på utskottets begäran afgifvit yttrande, hafva afsett dels utbetalning af ersättning för bestyr med eldning af kaminer i hufvudkontorets lokaler, dels uppgifvet dröjsmål med viddagande af lagsökningsåtgärder i afseende å ett afbetalningslån, och dels den ledighet på längre tid, som beviljats en tjänsteman för enskilda angelägenheter.

I samtliga dessa ärenden har utskottet funnit de af fullmäktige afgifna yttranden och förklaringar icke påkalla särskildt uttalande, hvadan utskottet icke i vidsträcktare mån, än ofvan skett, till särskildt omnämnande upptagit ifrågavarande delar af revisionsberättelsen och de öfver desamma af fullmäktige afgifna yttranden.

*Verkställda
inspektioner
vid afdel-
nings-
kontoren.*

Under år 1896, liksom föregående år, hafva fullmäktige genom ombud, som fullmäktige inom sig utsett, låtit inspektera de särskilda afdelningskontoren och genom de berättelser, som öfver dessa förrättningar afgifvas till särskilda protokollet, blifva fullmäktige i tillfälle att följa utvecklingen af den verksamhet, som bedrifves vid de olika afdelningskontoren. Af berättelserna framgår, att särskild uppmärksamhet egnas åt utlåningsrörelsens olika grenar och beskaffenheten af

kontorens låneportföljer. Dessa blifva ock, i bredd med den alltjemt fortgående utvidgningen af riksbankens verksamhet genom nya afdelningskontor, af allt större betydelse med afseende på gällande bestämmelser i fråga om de tillgångar, å hvilka riksbankens sedelutgifning grundas. Enligt dessa bestämmelser får en viss i bankoreglementet angifven del af riksbankens sedlar utgifvas under vilkor af motsvarande tillgång i vissa valutor, särskildt vaxlar, betalbara inom eller utom riket (se bankoreglementet § 5 mom. 2). De under år 1896 och föregående år afgifna inspektionsberättelser gifva vid handen, att kontorens vexeldiskontering noga skärskådas och att erinringar, som fullmäktige under ett eller annat föregående år funnit sig böra lemna, föranledt på de ställen, der de ansetts behöfva göras, rättelser i sådan utsträckning, som förhållandena kunnat lämpligen medgifva.

Riksbankens lånerörelse har, enligt hvad af fullmäktiges berättelse framgår, under år 1896 varit ganska omfattande och företer, särskildt hvad angår vexeldiskonteringen, ett icke obetydligt uppsving mot hvad närmast föregående år varit fallet. Sålunda hade nämnda diskontering vid slutet af hvart och ett af nedannämnda år att uppvisa följande siffror beträffande inrikes-vexelportföljen:

*Ökning i
riksbankens
lånerörelse.*

år 1891	kronor	23,326,000: —
„ 1892	„	23,063,000: —
„ 1893	„	24,011,000: —
„ 1894	„	22,929,000: —
„ 1895	„	26,678,000: —
„ 1896	„	33,334,000: —,

hvilken ökning i ej ringa mån torde bero derpå, att andra banker — enskilda och aktiebanker — i större utsträckning begagnat sig af riksbankens erbjudande att på vissa vilkor åt dem verkställa rediskontering af vaxlar mot åtnjutande af returdiskonto.

Siffrorna å en annan lånegren hafva deremot under året varit stadda i sjunkande, nemligen i fråga om utlåningen mot pant af jern och andra vågförda effekter. Å denna räkning utestodo vid slutet af nedannämnda år följande belopp:

år 1891	kronor	2,837,000: —
„ 1892	„	3,277,000: —
„ 1893	„	2,949,000: —

år 1894	kronor 2,912,000: —
„ 1895	„ 1,756,000: —
„ 1896	„ 901,000: —.

Hufvud-
kontorets och
afdelnings-
kontorens
bidrag till
riksbankens
vinst.

I likhet med hvad förut varit vanligt får utskottet meddela några uppgifter angående riksbankens behållna vinst för år 1896.

Till denna vinst, som enligt uppgift från fullmäktige i riksbanken uppgår till kronor 3,118,211: 54, hafva de särskilda afdelningskontoren bidragit med följande belopp:

afdelningskontoret i Göteborg	med kronor 491,893: 31	(3,63 0/0 *)
„ i Malmö	„ 279,415: 71	(3,53 „)
„ i Falun	„ 57,101: 90	(3,03 „)
„ i Hernösand	„ 174,132: 25	(3,04 „)
„ i Jönköping	„ 107,661: 16	(3,33 „)
„ i Kalmar	„ 48,262: 47	(2,66 „)
„ i Karlstad	„ 105,429: 29	(3,25 „)
„ i Luleå	„ 75,031: 56	(3,16 „)
„ i Umeå	„ —	—
„ i Vexjö	„ 49,385: 70	(2,44 „)
„ i Visby	„ 49,603: 48	(3,22 „)
„ i Örebro	„ 165,464: 61	(3,67 „)
„ i Östersund	„ 62,537: 20	(3,38 „)

Summa kronor 1,665,918: 64.

Skilnaden mellan detta sistnämnda belopp och bankovinsten i sin helhet är „ 1,452,292: 90
kronor 3,118,211: 54,

och utvisar nämnda skilnad således det belopp, hvarmed hufvudkontorets rörelse, som dock icke uteslutande är lånerörelse, bidragit till årets vinstsumma.

Ang. vissa
ackord, som
beviljats
1896.

Vid läsningen af fullmäktiges protokoll, i hvilka antecknats de beslut, som under år 1896 ifrågakommit med anledning af gäldenärers ansökningar om beviljande af ackord för sina skulder till riksbanken, har det i ett och annat fall, med afseende på de erbjudna ackordsbeloppens ringhet eller vederbörande gäldenärers personliga förhållanden, syntts utskottet tvifvelaktigt, om ackord bort beviljas. Vid be-

*) Procentsiffran är uträknad å medelbeloppet af de särskilda kontorens förslag, enligt veckorapporterna.

slutens fattande i ackordsfrågan hafva också meningarna inom fullmäktige understundom varit delade.

Den granskning, som af bankoutskottet nu verkstälts, omfattar icke bankofullmäktiges gemensamt med fullmäktige i riksgäldskontoret fattade beslut och vidtagna åtgärder i fråga om utförande af Riksdagens år 1888 fattade beslut om uppförande på Helgeandsholmen af nya byggnader för Riksdagen m. m. och riksbanken; utan har denna granskning öfverlemnats till sammansatt stats- och bankoutskott.

Efter granskning af riksbankens hufvudkontors räkenskaper för år 1895 hafva Riksdagens senast församlade revisorer i sin den 30 november 1896 afgifna berättelse anmält, att utom i de afseenden, hvarom ofvan förmälts, mot riksbankens förvaltning under den tid, granskningen omfattat, ej något varit att anmärka, samt att revisorerna för sin del ansett, att ansvarsfrihet borde fullmäktige beviljas. De revisorer, som af Riksdagen utsetts att för år 1895 granska afdelningskontorens i Göteborg, Malmö, Falun, Hernösand, Jönköping, Kalmar, Karlstad, Luleå, Vexjö, Visby, Örebro och Östersund förvaltning, hafva likaledes i sina berättelser tillstyrkt ansvarsfrihet för kontorens styrelser; och enär utskottet vid den af utskottet nu verkställda undersökning af riksbanken ej haft något att mot förvaltningen af densamma anmärka, utan funnit, att fullmäktige med omsorg och nit fullgjort det dem lemnade uppdrag, får utskottet hemställa,

att ansvarsfrihet må fullmäktige i riksbanken beviljas *dels* för förvaltningen under år 1895 af bankens såväl hufvudkontor som afdelningskontor i Göteborg, Malmö, Falun, Hernösand, Jönköping, Kalmar, Karlstad, Luleå, Vexjö, Visby, Örebro och Östersund, *dels* ock för de beslut och åtgärder, som finnas antecknade i fullmäktiges protokoll för tiden från och med den 15 januari 1896 till samma dag innevarande år.

Stockholm den 23 februari 1897.

På bankoutskottets vägnar:

G. H. SPENS.
